

EEN VERHAAL ZONDER VORM OF SCHADUW

De oorlog van de muizen tegen de katten en de onderwereldrechtszaak van de muis tegen de kat

Gekopieerd door Guixian Yuan

WILT L. IDEMA

Inleiding

Hoe schadelijk muis en rat ook mogen zijn voor de mens, ze doen de kat geen kwaad. Het kan dan ook niet verwonderen dat deze knaagdieren vinden dat de kat hen groot onrecht doet door op hen te jagen, na vangst met hen te spelen, en uiteindelijk met huid en haar te verslinden. Als laatste redmiddel blijft de muis of rat geen ander redmiddel over dan na zijn dood een beroep te doen op de rechtvaardigheid van Koning Yama, de heerser van de onderwereld en opperrechter over alle doden. Koning Yama, verontwaardigd over het gedrag van de kat na het pleidooi van de muis, laat inderdaad terstond ook de kat naar het dodenrijk ontbieden, maar herziet zijn oordeel wanneer de kat hem omstandig verslag doet van de schade die muizen en ratten aanrichten in de maatschappij en draagt de kat op om tot in lengte van dagen muizen en ratten te verdelgen.

Dit verhaal was alom verspreid in de Chinese volksliteratuur van de negentiende en twintigste eeuw, zowel in gedrukte vorm als in de mondelinge overlevering.¹ In een van de vroegste gedrukte uitgaven bestaat de tekst slechts uit de aanklacht van de muis, het verweerschrift van de kat, en het uiteindelijke vonnis van Koning Yama.² In alle andere versies, narratieve balladen dan wel prosimetrische teksten (dat wil zeggen teksten afwisselend op rijm en in proza), zijn die elementen ingebed in een doorlopend verhaal. Sommige schrijvers en zangers besteden uitvoerig aandacht aan alle stadia van het proces, dat qua procedure in de onderwereld niet anders verloopt dan op aarde, en andere bewerkers breiden hun tekst uit door de muis en de kat in hun aanklacht en verweer te laten verwijzen naar andere verhalen over knaagdieren en katten. Voor sommige bewerkers en zangers behoeft de vete tussen muis en kat geen toelichting, maar andere laten het verslag van de rechtszitting voorafgaan door

een omstandige beschrijving van de dood van de muis.³ De uitvoerigste bewerking is het hier vertaalde *Een verhaal zonder vorm of schaduw* (*Wuying zhuan*). In deze bewerking wordt het verslag van de rechtszaak in de onderwereld voorafgegaan door een beschrijving van de overval van de katten op de bruiloftsopocht van de muizen, en van de daaropvolgende oorlog van de muizen tegen de katten, die al snel eindigt in een smadelijke nederlaag van de knaagdieren.

In de agrarische samenleving van China zijn muizen en ratten altijd gekenschetst als dieven en rovers.⁴ Om de schade van die knaagdieren te beperken namen niet alleen zijn toevlucht tot hulpmiddelen als vallen en rattengif en huisdieren als honden en katten, maar ook tot verschillende bovennatuurlijke middelen. Offers aan muizen en ratten moesten hen bewegen hun vraatzucht te beperken of, nog beter, te verhuizen naar verre streken ('het land van geluk'). Rond Nieuwjaar vierde men de bruiloft van de muizen: wanneer de muizenfamilie een bruid voor haar zoon in huis wilde halen, moest men vooral de nachtelijke optocht ter verwelcoming van de bruid niet verstoren, omdat de knaagdieren anders wraak zouden kunnen nemen door toegenomen vraatzucht in het komende jaar. Maar tegelijkertijd versierde men het huis met zogenaamde nieuwjaarsprenten waarop de bruidsstoet wordt overvallen door de kat, want de hoop was wel dat de muizen die het huis eenmaal hadden verlaten, daarin niet terug zouden keren.⁵

Afbeeldingen van een oorlog tussen de ratten en de katten zijn al bekend uit het oude Egypte. Uit de hellenistische periode is ook een papyrus bekend met fragmenten met een pseudo-homerische bewerking van de strijd tussen de ratten en de katten (of wezels – de classici verschillen van mening). In de Romeinse tijd kwam men volgens Phaedrus afbeeldingen van de oorlog tussen de ratten en de katten tegen in elke herberg. Dat thema blijft geliefd in de beeldende kunsten van West-Europa in de middeleeuwen en is ook bekend uit de prentkunst van de zestiende tot de achttiende eeuw, toen het thema eveneens herhaaldelijk schrijvers inspireerde. Uit het Midden-Oosten zijn bewerkingen van het thema bekend in het Byzantijns-Grieks, in het Arabisch, in het Perzisch en in het Turks.⁶ In China kennen we het thema van de oorlog tussen de muizen en de katten pas uit de negentiende eeuw, wanneer het ook opduikt in Japan. Ofschoon men zou kunnen vermoeden dat het thema China bereikt zou kunnen hebben vanuit het Perzische cultuurgebied, zijn daarvoor alsnog geen concrete aanwijzingen.

Muizen en ratten zijn inheems in China in alle soorten en maten. De gemeenschappelijke term waarmee die dieren worden aangeduid is *shu*, dat in een van China's oudste woordenboeken wordt gedefinieerd als 'een kleine holbewoner

met een vacht.' Dit betekent dat de familie van de *shu* niet alleen knaagdieren als muizen en ratten omvat, maar ook hun natuurlijke vijanden als dassen en wezels. Natuurlijk was men zich in China bewust van de verschillen tussen die dieren, maar voor de viering van een bruiloft worden deze andere *shu* toch uitgenodigd als familieleden, net als haas en konijn. Ook wilde katten zijn inheems in China, en ofschoon er aanwijzingen zijn dat ze al millennia geleden tot op zekere hoogte werden gedomesticeerd, komt de moderne Chinese huiskat uit het Midden-Oosten. In China wordt de introductie van de huiskat verbonden met het boeddhisme.⁷ Volgens een wijdverbreide legende zou de kat uit Zuid-Azië meegenomen zijn door de beroemde Chinese pelgrim Xuanzang (602-664) ter bescherming van de heilige geschriften die hij in het geboorteland van de Boeddha had verzameld. Volgens een andere legende, die in zijn verweer in *Een verhaal zonder vorm of schaduw* door de kat uitvoerig wordt naverteld, was de kat afkomstig uit het Donderslagklooster in het Westelijk Paradijs, de hemelse woonstee van de Boeddha zelf. Toen tijdens de regering van Keizer Renzong van de Noordelijke Song-dynastie (960-1126) een vijftal ratten stad en land op stelten hadden gezet door hun magische vermogen het voorkomen van specifieke personen aan te nemen, en geen enkele maatregel baat bracht tegen de door hen veroorzaakte chaos, had de onkreukbare rechter Bao Zheng (in een andere versie de daoïstische patriarch Hemelmeester Zhang) de moeilijke reis naar de hemel ondernomen om de hulp in te roepen van de Boeddha, die hem daarop zijn kat had uitgeleend. Omdat die kat in zijn onoplettendheid de laatste rat had laten ontsnappen was hij daarop voorgoed naar China verbannen.⁸

Ook Koning Yama was naar China gebracht door het boeddhisme. In China was hij vanaf de tiende eeuw de opperrechter in de juridische bureaucratie van de onderwereld. Bij aankomst in de onderwereld wordt elke ziel gevonnist op basis van de uitputtende documentatie die in de onderwereld wordt bijgehouden van ieders goede en slechte daden. Het vonnis bepaalt hoelang men in welke hel welke folteringen zal moeten ondergaan en op welke wijze men eventueel herboren zal worden. Niet alleen de zielen van mensen verschijnen voor Koning Yama, maar ook die van dieren.⁹ De dieren die een beroep doen op de onpartijdigheid van de onderwereldrechters zijn aanvankelijk dieren die zich beklagen over eigenaars, jagers en koks die hen wreed en onrechtvaardig hebben behandeld.¹⁰ Later dienen dieren ook aanklachten in tegen andere dieren. Naast de vele bewerkingen van het thema van de rechtszaak van de muis tegen de kat, bestaan er bijvoorbeeld ook verschillende versies van de onderwereld-rechtszaak van de luis tegen de vlo en de bedwants.

Het oudste bekende manuscript van *Een verhaal zonder vorm of schaduw* draagt een datum uit de eerste helft van de negentiende eeuw. De tekst is hoogstwaarschijnlijk nooit gedrukt.¹¹ Mijn vertaling is gebaseerd op een manuscript in de Harvard-Yenching Library. Dat manuscript is waarschijnlijk vervaardigd in de eerste helft van de twintigste eeuw, en misschien nog wel eerder. Op een gegeven ogenblik heeft iemand geprobeerd het manuscript in stukken te scheuren, maar gelukkig heeft de binding de bladen in volgorde bij elkaar gehouden en de volledige tekst is leesbaar gebleven. De eerste tien van de in totaal 26 bladen zijn nogal slordig geschreven, maar daarna wordt de kwaliteit beter. Ik heb ook de scans van een ander manuscript kunnen raadplegen dat netter is en in sommige opzichten vollediger, maar helaas afbreekt voordat de rechtszaak zelf goed en wel is begonnen.

Zoals veel teksten uit de traditionele volksliteratuur die bestemd was voor voordracht, is de tekst van *Een verhaal zonder vorm of schaduw* geschreven in een afwisseling van proza en verzen. De in het Chinees berijmde passages zijn geschreven in regels van zeven syllaben, die ik in mijn vertaling heb weergegeven in regels van zeven jambische voeten. Ik heb geen poging gedaan om rijm toe te passen in deze Nederlandse versie. De vertaling van de titel luidt letterlijk ‘een verhaal zonder schaduw’ maar ik ga ervan uit dat in dit geval ‘wuying’ kort is voor ‘wuxing wuying’ (zonder vorm of schaduw), een vaste uitdrukking met de betekenis ‘ongefundeerd, verzonnen, fantastisch, onmogelijk’.

Een verhaal zonder vorm of schaduw

De oude muis is levenslang niet zeker van zijn leven:
 De hele dag, elke dag weer, schuilt hij steeds in zijn hol.
 Wanneer hij 's nachts naar buiten komt om graan en rijst te stelen,
 Ligt daar de kat al op de loer om hem van kant te maken.
 Nu hij vandaag gestorven is door toedoen van die kat,
 Begeeft hij zich, ten prooi aan tranen, naar de onderwereld.
 Zijn ziel die wreed gestorven is kan nergens anders klagen
 En zet het Donkerzwerk Gerechtshof¹² zo eens goed op stelten!

Dit heet een *Verhaal zonder vorm of schaduw*. Dit dier was een burger van het dorp Holletje in het district Voetvandemuur van de prefectuur Aarde. Hij was vijftig jaar oud, en heette Oude Muis met als roepnaam Rat.¹³ Omdat hij een overschot aan graan bezat, gold hij als een rijk man. Op zekere dag wilde hij wat zaken bespreken met zijn vrouw, de moedermuis, en zei tegen haar: 'In zijn leven kan een mens op drie manieren een gebrek aan ouderliefde tonen, en de ergste manier is om geen nageslacht te hebben.¹⁴ Als iemand kinderen heeft, moet de zoon volwassen geworden een paar vormen en de dochter wanneer ze volwassen is een koppel. Onze oudste, kleine Spitssnuit, zie ik, is nu opgegroeid tot een volwassen man, dus het is passend dat hij een vrouw krijgt. We hebben voor hem een huwelijk gearrangeerd. Dat was twee jaar geleden, herinner ik me, dus het is passend dat de bruid zich bij onze familie voegt. We moeten de bruidgevers geen aanleiding geven om te klagen.'¹⁵ Toen de moedermuis deze woorden hoorde was ze opgetogen. 'Dan moet je een gunstige dag kiezen!' Daarop bepaalde hij het huwelijk op de tiende dag van de Eerste Maand: een goed uur en een gelukkige dag om de bruid te halen.¹⁶ Toen zijn echtgenote dat hoorde, was ze zeer verheugd, en uitte ze haar vreugde in de volgende woorden:

'Een boom heeft bladeren en takken en het gras heeft wortels:
 Sinds het begin der tijden volgt geslacht weer op geslacht.
 Het gras verdort het ene jaar, de boom verliest zijn blad'ren,
 Maar 't volgend voorjaar komen zij toch steeds opnieuw tot leven.
 Heb je een zoon en zorg je niet dat hij een vrouw verwerft,
 Dan houd je van je leven nooit een kleinkind in je armen.
 Sinds oudsher volgt de ene generatie op de and're:

Een nieuwe generatie vogels zingt opnieuw haar lied!
 Toen Oude Muis die woorden hoorde van zijn echtgenote,
 Plooide een glimlach zijn gelaat en zei hij haar als antwoord:
 'Al heb ik ook vandaag meer dan een halve eeuw geleefd,
 Ik ken nu pas de hoogste normen van het menselijk verkeer.
 Hebben we straks dit jaar een schoondochter in huis gehaald,
 Dan kunnen jij en ik, wij beiden, echt tevreden zijn.'

Oude Muis zei daarop, 'Ik ben niet bang voor alle energie die ik in de voltrekking van dit huwelijk zal moeten steken en ik ben ook niet bang voor de kosten die we zullen moeten maken. Maar wanneer we de bruid ophalen, zijn daar onze ervvijanden. Daarover maak ik me grote zorgen.' Maar de moeder-muis zei: 'Dat hoeft geen beletsel te zijn. Morgen huren we wat ervaren en forse jongelieden als een sterk en betrouwbaar escorte. Als ze de bruid dan gaan halen in het holst van de nacht zullen onze vijanden dat nooit te weten komen.'

Toen Oude Muis die woorden hoorde was hij zeer verheugd.
 Hij nam het woord en zei haar: 'Ik zal doen zoals je zegt.
 Ik heb dan wel vandaag meer dan een halve eeuw geleefd
 En ken fatsoen en recht, de ritens, wijsheid en vertrouwen,
 Maar in het maken van een plan ben jij de ware meester:
 Je overtreft zelfs Jiang Taigong, die leefde lang geleden!¹⁷
 Al ben je ook niet opgewassen tegen Perzikbloesem,¹⁸
 Je lijkt warempel een Zhang Liang die weer op aarde kwam¹⁹
 En bent beslist een Zhuge Liang die weer herboren is.²⁰
 Nu je vandaag dit plan beraamt dat zelfs de hemel fopt,
 Mogen er dan wel katten zijn, ze blijven in het duister!
 In alle haast schreef hij de brief dat hij de bruid kwam halen,
 En nodigde de mensen uit die bij een bruiloft horen.
 Het allereerst vroeg hij heer Geel van Oosterhelling om
 Belast met leiding in zijn huis als gastheer op te treden.²¹
 Vervolgens vroeg hij ook broer sabeldier en zilverhamster;
 Hij vroeg hen beiden om alert de gasten te ontvangen.
 De jonge Graanschuurlerger zou de wijn gaan schenken;
 Een rat van de familie Bruin was de bemiddelaar.
 't Was neef Konijn die alle schalen op zou komen dragen
 Terwijl oomzegger Haas de ceremoniemeester was.

De twintig man te paard waren met pijl en boog bewapend,
 Gereed om met twee draagstoelen de bruid thuis op te halen.²²
 De lampions en felle fakkels werden opgeborgen
 En zonder maar een trommelaar zouden ze stil vertrekken.

Vertel nu dat de oude muis en zijn vrouw alle voorbereidingen hadden getroffen. Op het uur *xu*²³ van de tiende dag van de Eerste Maand zou de optocht om de bruid te halen vertrekken. De oude muis drukte hen nog een keer heel nadrukkelijk op het hart: 'Deze route is gevaarlijk. Jullie moeten heel voorzichtig zijn. In mijn jeugd heb ik zelf die reis gemaakt en de weg is heel onveilig. Ik heb een lijst gemaakt van de punten op de route. Pas goed op dat je niet verdwaalt, zodat je wordt vermoord. Deze lijst is niet geschreven met een penseel gemaakt van de snorharen van een kat. Ik heb ieder karakter en iedere regel helder opgeschreven met een penseel gemaakt van hazenharen!

Na het verlaten van de Schijthuispas van Troggenstad
 Ga je voor meer dan dertig mijlen²⁴ steeds maar recht vooruit,
 De weg draait bij de hoogte van de Drempel van de Poort,
 En op de weg langs deze plaats moet je voorzichtig zijn.
 Voorbij de Grot van Duizend Mijlen Stormwind moet je kijken,
 En zie je dan de Tafelgouw, dan ga je recht vooruit.
 Volg twintig mijlen lang de weg rondom de Graanschuurberg,
 En bij de Oliepers mag je in geen geval pauzeren!
 Loop dan zo snel je kunt daar door de Poort en maak een bocht,
 Je mag niet dralen bij de Vesting van de Aarden Vaten.
 Ga niet naar binnen door de Stadspoort van het Grote Rijstvat;
 En in de Buurtschap van de Oliekan kun je niet dralen.
 Wees heel oplettend bij de Rotswand van de Pannenkast
 En wees voorzichtig dan in Kanggouw: daar woont onze vijand!²⁵
 Wanneer je daar voorbij bent, kom je aan in Aardenpotstad –
 Dus iedereen, onthoud dit goed, en wees niet roekeloos!
 Hij overhandigde de lijst aan Spitssnuit, aan zijn oudste,
 Die mee zou gaan, de hele weg, om daar zijn bruid te halen.
 De zon zonk neer, de schemering verduisterde de ogen;
 In elk gezin, in ieder huis ontstak men nu de lampen,
 En toen de rook van wierook op het huisaltaar omhoogsteeg,²⁶
 Vertrokken ook de muizen die de bruid zouden gaan halen.

*Het waren schimmen die vertrokken waren om te sterven!*²⁷ Bij hun vertrek waren de muizen vrolijk en opgewekt en ze zagen er indrukwekkend uit. Ze zeiden allemaal: 'Meneer Muis is een oud en deugdzaam man. Hij heeft zijn geest afgemat om dit goede uur te bepalen, dus we genieten vanzelf de bescherming van gelukkige goden. *Het waren natuurlijk de kattengoden die hen opwachtten.*²⁸ We hoeven alleen maar de pas erin te zetten.'

Laten we het nu niet hebben over deze muizen, maar vertellen van een kat die gestreept was als een tijger. Terwijl hij over de daklijst liep, zag hij een hele groep muizen voorbijlopen. Hij rapporteerde dat en riep: 'Broer, gelukgewenst!' De grote kat vroeg: 'Waarmee gelukgewenst?' De streepjeskat antwoordde:

'Toen ik zo-even buiten daar over de daklijst liep,
Zag ik opeens een hele grote menigte van muizen,
En een had de beschrijving van de route in zijn hand
En las de plaatsen helder op, met duidelijke stem.
Ik had wel lust, mijn broer, om één zo'n muisje te verslinden,
Maar was dan bang dat ik ze allemaal uiteen zou jagen.
Ik ben daarom zo snel ik kon door 't kattengat gekomen
Om onverwijld jou te verwittigen van deze zaak.'
Een glimlach plooidde het gezicht nu van de oude kat:
Van de tien delen van 't gelaat vertoonden negen vreugde.
'Dit is een zegen voor de magen van het volk der katten:
De tiende van de Eerste Maand is waarlijk een goed uur.
In Oosterdorp moet je ons broertje Zwarte Kater roepen,
En stel de Gele Kater in de keuken op de hoogte!
De zwart-en-wit gevlekte kat was ook al aangekomen
En later volgde er ook nog een hele groep van broers.
Zodra de oude kat hen zag, sprak hij (en lachte luid):
'Een groot geluk valt elk van jullie allemaal ten deel!'

De oude kat zei: 'Elk van jullie moet een strategische doorgang bewaken. Als we ons allemaal inspannen zonder te verslappen, dan kunnen we in een keer zoveel eten dat we twee weken lang onze eigenaars niet hoeven lastig te vallen.'

Toen nu eenmaal de oude kat aldus gesproken had,
Gehoorzaamden de katten hem en talmden allerminst:

De streepjeskat vertrok in grootste haast naar Kanggouw;
 De zwarte kat verborg zich in de graanschuur, gaf geen kik!
 De gele kat beklom de Vesting van de Aarden Vaten,
 Terwijl de oude kat als eerder nog in Kanggouw bleef.
 De zwart-met-witte kat meldde zich ook en zei vervolgens
 Dat hij zich zou posteren bij de poort van Aardenpot.
 De kattengeneraal verborg zich in de Windengrot;
 Soldaten lagen voor de Rotswand van de Pannenkast.

Vertel nu hoe de katten hun posities hadden ingenomen en zich verborgen hielden zonder te bewegen. Toen de muizen naderden, zag je hoe de kleine Spitssnuit de routebeschrijving in zijn hand hield en die voortdurend reciteerde. Toen ze op hun route de Rotswand van de Pannenkast gepasseerd waren, zagen ze voor zich uit geen enkel gevaar, zodat ze onbezorgd verder gingen. Plotseling kwamen de katten te voorschijn: hun ogen waren kometen, hun klauwen waren haken, en hun tanden waren zagen! Ze grepen alle muizen en vraten door tot de vroege ochtend, zodat de muizen hun leven verloren en stierven op smartelijke wijze.

De oude kater greep de gasten die het bruidje haalden,
 De gele kater greep degenen die de bruid begroetten.
 De zwarte kater greep de huwelijksbemiddelaar;
 De streepjeskat greep alle dragers van de draagstoel.
 De kattentropen, oud en jong, die openden hun muil,
 En alle muizen van die groep verloren daar hun leven.
 Iedere kat vrat door tot hij geheel verzadigd was,
 En strekte daarna lijf en leden uit, geheel gelukkig.
 Ze dachten dat die schranspartij geen onheil brengen zou
 Want wie vermoedde dat er nog een bron van rampspoed restte?
 De kleine muis was qua fysiek geslepen en gewiekst:
 Hij had meteen de vlucht gekozen en zich snel verborgen.
 Hij wist beslist niet waar hij wel het beste heen kon vluchten;
 Vooruit? Versperd! De weg terug? Hij viel van angst haast flauw!
 Maar geen van alle zatte katten schonk aan hem nog aandacht –
 Ze lieten daarom Spitssnuit gaan, die spoorloos kon verdwijnen.
 En hadden ze hem niet gespaard als brenger van dit nieuws,
 Dan had de oude muis, vervuld van zorg, het nooit vernomen.

Vertel nu dat Spittssnuit, toen hij zag dat de vijand op angstaanjagende wijze van alle kanten aan kwam stormen, zo geschrokken was dat hij zich verborgen had achter de Kommenkastberg. Sidderend over zijn hele lijf kon hij geen oost van west, geen noord van zuid onderscheiden. Hij kroop naar het waterafvoergat, en boorde zich daar naar binnen, zonder dat hij een kik durfde te geven.

Die Spittssnuit was zo bang dat hij niet wist wat hij moest doen
 En hij had geen idee waar hij het beste schuilen kon.
 Hij hoorde hoe de katten soetra's bleven reciteren²⁹
 En wist nog niet of hij misschien zou kunnen overleven.
 Zijn hart was nu van angst vervuld, de moed was hem ontzonken:
 Hij hoopte op de duisternis, niet op de dageraad!

Maar laten we dit onderwerp nu even rusten. Vertel hoe de oude muis na het vertrek van degenen die de bruid gingen halen, met de gele marter overlegde hoe het huwelijksfeest op de beste manier kon worden georganiseerd. Marter Geel zei: 'Je moet iemand vinden die als een gouden tak en jaden blad wat van de wereld heeft gezien. Die kan dat het beste voor je organiseren.'

De gele marter nam het woord en sprak daarop als volgt:
 'Mijn waarde broer,' zei nu de marter, 'Luister eens naar mij!
 De bruiloft van je oudste zoon is geen geringe zaak,
 Dus moet je zorgen dat het huis geheel met rood getooid is.
 Als heer des huizes kun je nu niet in gebreke blijven
 En al je gasten moet je echt dus heel royaal onthalen.
 Hier in het midden komt een acht-onsterfelijken tafel;³⁰
 Daarvoor hangt een brokaten kleed – rondom staan rode schermen.
 En aan weerskanten komen dan twaalf zither-tafels staan³¹
 Met wierookbranders, lepels, stokjes en ook pauwenveren.
 Je eet van één maar ziet er tien: een overvloed aan schotels!
 De lange banken en de stoelen moeten schoongepoetst zijn.
 Daarvoor dan nog een extra bank, een deken uit 't Noordoosten;
 De buitendeur van 't bruiloftshuis wordt ook met rood versierd.
 Een kamerscherm van bont brokaat en ook roodzijden kussens,
 En rode kleden op de vloer waarvan de kleur nog fris is.
 Dan fijne thee en goede wijn en uitgelezen spijzen,
 Gekookt, gestoomd, dan wel geroosterd: heerlijk geurend!

Dan heb je alle soorten verse en gedroogde vruchten,
 Van elk product moet je de allersmakelijkste kopen.
 De wijn zij als een oceaan, de vlezten als een berg,
 En daarbij moet de mol de rol vervullen van de gastheer.
 Toen Oude Muis die woorden hoorde, was hij zeer verheugd:
 'Jij Gele Marter, bent, zo blijkt hier, inderdaad capabel!
 Hij regelde tot in de puntjes het onthaal der gasten.
 De gasten werden opgewacht door sabeldier en hamster,
 De schalen werden opgediend – voorzichtig! – door Konijn,
 En Graanschuurleger deed de wijn, dat deed hij heel nauwlettend.
 Herhaaldelijk, een keer of wat, zei hij tegen de mol:
 'Zorg voor de gasten bij het maal, geef ze voldoende wijn!
 Oomzegger Haas was kundiger dan andere personen.

Vertel dat Oude Muis alle voorbereidingen had getroffen en alleen nog
 maar wachtte op de komst van de bruid. Maar toen het middernacht was ge-
 worden en hij de bruidhalers nog steeds niet terugzag, begon hij zich zorgen te
 maken en ging hij voortdurend buiten kijken. De gele marter zei: 'Mijn beste
 broer, wat ben je ongeduldig! Wanneer de bruid er eenmaal is, zal je iedereen
 zeker onthalen op wijn. En ook als ze met de dageraad terug zouden komen,
 zou dat nog niet te laat zijn. Waarom moet je zo ongedurig zijn?'

Vertel dat Graanschuurleger en Konijn tegen de oude muis zeiden: 'Waar-
 om drinken we niet alvast een beker, ook al is de bruid nog niet gearriveerd? Na
 een borrel gaat het werk een stuk beter.' 'Jullie snotapen,' zei de oude muis, 'wil-
 len alleen maar wijn drinken. Je houdt je niet aan de regels. Sinds oudsher heet
 het: "Waar minder wordt gedronken, wordt wel meer werk verricht." Wacht nu
 maar tot de bruidhalers terugkomen. Jullie kunnen altijd een paar dagen langer
 blijven en dan naar hartenlust drinken. Dat is toch veel beter?'

Toen Graanschuurleger deze woorden hoorde, zei hij niets,
 En zijn kompaan Konijn boog slechts het hoofd en gaf geen kik.
 De ene dacht: 'Mijn aangetrouwde neef kon vriendelijker wezen
 voor zijn personeel.'
 De tweede dacht: 'Die oom van mij is in zijn doen en laten waarlijk
 veel te gierig!
 Voordat je slaven opdracht geeft om aan het werk te gaan,
 Vraagt men toch of ze honger hebben om hen te plezieren.
 Als straks blijkt dat het kattenvolk de zaak bedorven heeft,
 Krijgt niemand ook maar iets te eten van dit bruiloftsmaal!'

Het verhaal is verdeeld over twee plaatsen, die elk een eigen gebeurtenis beschrijven. Vertel dat Spitsssnuit in het watergat opeens zag dat een bundel brandhout voor de Kommenkastberg werd neergezet en het watergat aan het zicht onttrok. Scherp van oog en rap van hand kroop Spitsssnuit uit het gat en vluchtte voor zijn leven langs de achterkant van Aardenpotstad.

Wanneer hij één stap had gezet, keek hij naar voren, spiedend;
 Na ieder tweetal stappen draaiend keek hij luisterende om.
 Hij was bevreesd dat hij de katten misschien wakker schrikte,
 En hij was bang dat omstanders wellicht hem zouden zien.
 Hals over kop holde hij binnen in het muizenhol,
 En met betraande ogen groette hij de oude muis.
 Hij riep: 'Mijn heer en meester, vader, ach, ik breng slecht nieuws,
 Wij stooten op de vijand voor de klif van Pannenkast!
 Wie meeing om de bruid te halen is niet meer in leven;
 Uw eigen zoon werd ook vermoord, zijn leven is beëindigd.³²
 De huwelijksbemiddelaar stierf, ach, op wrede wijze,
 En van de dragers en de beesten bleef niet een in leven!
 En als ik, Spitsssnuit, niet zo heel erg hard had kunnen rennen,
 Dan was er niemand nu geweest om u dit nieuws te brengen!
 Toen Oude Muis dit kort verslag van hem vernomen had,
 Spuwde hij bloed om daarna flauwgevallen neer te storten,
 En Moedermuis stokte hetzelfde ogenblik de adem,
 Zodat ze omviel en languit in stof en vuil belandde.
 De gele marter keerde spoorlags weer terug naar huis;
 Van sabeldier en zilverhamster was geen spoor te vinden,
 Maar het konijn dronk eerst wat wijn, en wel drie volle bekers,
 En ook de haas gaf zich de moeite om vijf bekers nog te legen.
 Ze gingen elk van hen weer naar hun eigen huis terug,
 Alleen de mol bleef achter en die bracht hen weer bij kennis.
 Hij kneep hun neus dicht met zijn hand en schreeuwde in hun oren
 En plensde hun het koudste water midden in 't gezicht.
 Toen Oude Muis en ook zijn vrouw weer bij de mensen waren,
 Vervloekte hij de oude kat als van gevoel verstoken:
 'Tussen ons huis en dat van jullie was er nooit een vete,
 Dus waarom moest je zonder reden al die moorden plegen?
 Dit is een vijandschap die even groot is als de hemel:
 Als ik geen wraak neem voor die moord, ben ik niet meer een muis!'

Vertel dat de oude muis, vervuld van haat, telkens weer uitriep dat hij wraak wilde nemen. Nog diezelfde nacht liep hij naar het huis van Haas om te overleggen. ‘Wij muizen zijn een oude gevestigde familie. Onze naam komt voor onder de 28 maanstations en wij zijn de eerste van de twaalf geboortjaar-beelden. Wij hebben hier generaties lang gewoond. De katten zijn hier later als vreemden komen wonen en hebben hier grondbezit noch familiegraven. In vroeger jaren hebben we hen hier als tijdelijke ingezetenen laten wonen, maar tegenwoordig erkennen ze wet noch gebod en maken ze misbruik van hun macht. Maar ik weiger om me daar zomaar bij neer te leggen! Jij en ik behoren in feite tot een en dezelfde familie, dus ik zou je willen vragen om me bij te staan om gezamenlijk deze katten te verslaan en de macht van ons, knaagdieren, te herstellen.’ ‘Dat is ook mijn idee,’ antwoordde Haas, ‘Laat me Konijn erbij vragen zodat we het met z’n allen kunnen bespreken.’

De oude rat werd in z’n hart verteerd door haat en nijd,
 En dag en nacht ten prooi aan woede, zon hij slechts op wraak:
 ‘Dat kattentuig beroemt zichzelf op moed en ook op kracht,
 Het breekt de wet en speelt de baas ten koste van ons and’re.
 Ze kijken neer op muis en rat, zien ons als zwakkelingen,
 Maar weten niet dat onder ons ook sterke mannen zijn!’
 Op deze woorden zei de haas: ‘Je hebt geheel gelijk,
 Ik vraag dan ook Konijn erbij: we trekken samen op!
 We roepen alle mannen op die met ons zijn verwant,
 Want Oude Muis neemt het besluit om oorlog te gaan voeren!’

Vertel dat Haas aankwam bij het huis van Konijn en riep: ‘Konijn!’ Toen die naar buiten kwam, nodigde hij hem binnen te komen. Nadat hij hem thee en wijn had aangeboden vroeg hij: ‘Wat brengt je hier?’ Haas vertelde hem dat hen gevraagd werd hulp te verlenen. Konijn was zo opgewonden dat hij loeiend als de donder herhaaldelijk zijn instemming betuigde: ‘We mogen niet bang zijn!’ Haas keerde terug en bracht verslag uit aan Oude Muis, die uitermate verheugd was.

De oude muis ging weer naar huis en zei tegen zijn vrouw:
 ‘Vandaag is het precies zo afgelopen als ik wilde.
 Ik ga mijn troepen samenroepen op de Zuiderhelling,
 Zowel Konijn als Haasje zullen mij dan ondersteunen.’

De jongelieden van zijn huis hieven hun strijdkreet aan,
 Zij wilden met dat kattentuig zich meten in een veldslag.
 De vette rat was graag bereid de voorste lijn te vormen,
 De schrale muis wou met geweld de eerste strijder zijn.
 Door Spitssnuit wordt de proviand geleverd zonder dralen;
 Het kamp wordt opgebouwd door Haas, die zich verbergen kan.
 Konijn schouwt de formaties en hij loopt ook de patrouilles.
 En Graanschuurleger? Die beschermt 't transport van graan en hooi.
 Dit leger van de muizen is vervuld van energie
 En elke muizenofficier is uiterst indrukwekkend.
 De zeven-mijlen orderlinten³³ hangen in het leger;
 Acht vlaggenmasten bij de poort tonen het hoofdkwartier.
 De negen lagen zwaard en lans zijn rijen scherpe klingen;
 Het tiental kampbanieren domineert het hele leger.
 Nadat de oude muis de krijgstuchoorders heeft verkondigd,
 Zit hij in 't midden van het kamp, met in zijn hand zijn staf.
 Hij stelt de troepen op in de één-lange-slangformatie
 Zoals destijds de Drieste Prins toen hij naar Peking trok.³⁴
 Het hele leger, oud en jong, neemt zijn posities in,
 En na drie schoten van 't kanon zoekt ieder zijn barak.

Vertel dat, nadat de oude muis zijn orders had gegeven, drie kanonschoten weerklonken en men kamp opsloeg. Toen de grote versterking voltooid was, hield de oude muis de volgende toespraak tot het gehele leger: 'Graaf je pan in en maak rijst, want morgen rukken we uit. Ik heb ook bedacht dat "Hertog Huan van Qi fatsoenlijk handelde en niet achterbaks was maar dat Hertog Wen van Jin achterbaks was en niet fatsoenlijk handelde."³⁵ Ik zal het voorbeeld volgen van Hertog Huan van Qi. Wij trekken openlijk en gerechtvaardigd ten strijde en zullen niet handelen zoals die katten eerder, dus ik zal een oorlogsverklaring opstellen en laten bezorgen bij dat kattentuig!' De oorlogsverklaring die hij schreef luidde:

Van de heer van de twaalf geboortejaarsbeelden in het district Voet-
 vandemuur in de prefectuur Aarde
 Aan de Tijger-generaal en Kat-maarschalk in Kanggouw
 Sinds oudsher bestaat er tussen ons muizen en jullie geen vete of vij-
 andschap, maar zonder reden hebben jullie de onzen die de bruid

ophaalden, gedood. Hoe kunnen jullie dit gedrag verdedigen? Ik zal uitrukken met mijn troepen om jullie te tuchtigen. Als jullie zo verstandig zijn om je te schamen en nog vandaag jullie verontschuldigen komen aanbieden, ontlopen jullie het lot om te veranderen in onthoofde schimmen. Maar als jullie maar een half woord 'nee' zeggen, zal ik jullie doden tot de laatste man zonder kip of hond te sparen. Mogen jullie de zaak wel overwegen wanneer jullie deze oorlogsverklaring ontvangen zodat jullie later geen berouw hoeven te hebben.

Hij zond drie ratten uit om die brief te bezorgen in Kanggouw.

De oude kat las deze brief en hij ontstak in woede,
 Hij schold de muizen uit voor tuig, beroofd van elk verstand!
 'Zij houden zich niet aan hun stand en zijn gedoemd te sterven,
 Ze lijken een fazant die waagt te vechten met een phoenix!'
 Hij scheurde deze provocatie in de kleinste snippers
 En riep in allerijl daarop zijn broeders bij elkaar.
 De kattenstrijders kwamen overal vandaan bijeen
 En vroegen aan de oude kat waarom hij hen ontbood.
 De oude kat was zeer verheugd toen hij hen allen zag
 En heeft met luide stem hen toegesproken: 'Luister allen!
 't Geslacht der muizen heeft vandaag ons uitgedaagd ten strijde,
 Ze willen met ons katten zich nu meten in een veldslag.
 Vandaag is niet te vergelijken met verleden tijden:
 Ieder van ons moet deze keer zijn beste kunnen tonen.
 Of het nu gaat om huismuisrover of om veldmuisschooier,
 We moeten nu dat muizentuig met huid en haar verslinden!
 Jij Gele Kat, jij neemt de zetel in de veldheerstent in,
 En met de maarschalksstaf moet jij de troepen dirigeren.
 Ik zelf sta in de eerste lijn en vorm daar onze spits;
 De anderen, die volgen mij om mij te ondersteunen!
 Om te voorkomen dat die muizen vluchten naar hun holen,
 Bewaken we ook elke doorgang, zodat geen ontsnapt.
 En in de Acht-Trigrammen-Pruimenbloesem-slagformatie
 Wachten we dan de muizen op als zij ons attaqueren.'
 Nadat de gele kat zijn orders uitgevaardigd had,
 Klonk driemaal een kanonschot en zij sloegen daar hun kamp op.

Dit ene tijdelijke legerkamp was acht mijl lang,
 En alle mannen in het leger blaakten uit in moordlust.
 De wapperende vlaggen wezen op een goede afloop,
 Het hele kamp te velde blonk nog roder dan de zon.
 Elk had zijn plaats van brons of hout, van water, vuur of aarde;³⁶
 De achtentwintig maanstations, die strekten tot de sterren.
 Zes sterren van de Zuiderscheipel, zeven van de Noorder-;
 De Hemelstraffers en de Aardemoorders op de zijden.³⁷
 De beestenmaskers³⁸ en de bronzen bellen blonken helder,
 De zon berovend van zijn luister, feller dan de maan!
 De gouden kraai³⁹ zonk in het westen en de zon ging onder:
 De troepen kookten avondrijst, en elk zocht zijn barak.

Vertel dat, toen de katten hun troepen hadden gedrield, het bevel werd gegeven om kamp op te slaan en verdedigingswerken op te werpen. Het hele leger, oud en jong, werd opgedragen de pannen in te graven en rijst te koken. Nadat al deze maatregelen waren getroffen, konden ze rusten om hun energie te herstellen in afwachting van de aanval van de muizen de volgende dag. Bij de eerste dageraad hoorden ze drie kanonschoten in het leger van de muizen en gezamenlijk stormden ze naar buiten. Je hoorde slechts het woeste lawaai van de kletterende wapens. Wat een veldslag! Je zag alleen hoe in de lucht de hoog oprijzende adem des doods de hemel bedekte en de zon verborg. Het was ijzingwekkend hoe sommigen hun tegenstanders grepen en anderen hen doodbeten. Sommigen schreeuwden en anderen kreunden. De doden lagen verspreid over het veld en het bloed vloei­de als rivieren. Wat een vreselijke slachtpartij!

De oude kat kreeg Oude Muis, de generaal, te pakken;
 De and're katten grepen kleine muizen, de soldaten.
 De streepjeskat maakte zich meester van de muizenmaarschalk
 En joeg Konijn zo'n angst aan dat die naar de heuvels vluchtte.
 De haas verborg zich in een grot daarboven in de bergen,
 Hij hield zich dag en nacht verborgen boven in de bergen.
 Wanneer hij omzag naar zijn huis, werd hij verteerd door smart.
 De lijken der gesneuvelden ontvingen graf noch tombe;
 Degenen die nog leefden durfden niet naar huis te vluchten.
 De lijken van de muizen, opgestapeld, vulden de ravijnen:
 De oude kat leek wel een tijger in een kudde schapen!

De oude kat leek wel een boer die aan het ploegen was,
 De oude muis leek wel de knecht die hem zijn eten bracht:
 De katten vraten tot hun bek met bloedig rood besmeurd was;
 Ze vraten door totdat hun zatte buiken bijna barstten!
 De Eerste Maand, de veertiende: toen werd de slag gestreden,
 De dag erna waren ze klaar voor 't Lampionnenfeest.⁴⁰
 Ze dachten dat ze oud en jong geheel verslonden hadden
 Maar wie wist dat die kleine muis ook dit had overleefd?

Vertel dat Spitsnuit onder de grond ontsnapte en bij zijn terugkeer de moedermuis op de hoogte bracht: 'Een ramp! Vandaag zijn we opnieuw verslagen!' En toen de moedermuis vroeg hoe het met zijn vader was afgelopen, zei hij: 'Die is door die oude kat verslonden.' Toen zij dit hoorde, riep ze uit: 'Oh wee!' en viel achterover op haar bed, volledig buiten bewustzijn. Spitsnuit, hielp haar in allerijl weer overeind opdat ze weer bij zou komen, maar het duurde een hele tijd voordat ze opnieuw begon te ademen. Ze weende op hartverscheurende wijze.

De ogen van de moedermuis waren gevuld met tranen,
 Ze riep eenmaal: 'Mijn lieve man!', ze riep eenmaal: 'O hemel!
 Vanaf de dag dat jij me als je bruid naar huis gebracht hebt,
 Was steeds je liefde groter dan de oceaan of bergen.
 Je matte hart en spieren af, meer dan een halve eeuw;
 Je stond vroeg op en sliep pas laat voor meer dan twintig jaar:
 Je zorgde dat er hier in huis aan voedsel geen gebrek was
 En nooit heb jij, mijn man, me kou of honger laten lijden.
 Je hebt je afgebeeld onder de sterren en bij maanlicht;
 Je stond vaak duizend angsten uit wat ieders meelij wekte.
 En al op leeftijd kwam de slag dat jij je zoon verloor –
 Het was alsof een stalen mes door hart en lever boorde.
 Vandaag ben jij nu naar de onderwereld afgedaald
 En mij laat je hier eenzaam achter, moederziel alleen.'
 Terwijl ze enerzijds haar vroeg gestorven man beweende,
 Riep zij ook tegelijkertijd de blinde hemel aan:
 'Wij man en vrouw begingen nooit gewetenloze zonden,
 Dus waarom moest ons hele huis dan toch zijn leven laten?
 Helaas, ik zou niet weten welke weg ik nu moet kiezen;

Ik ween met een gebroken hart terwijl mijn tranen stromen.
 Nu ik ontwaard heb welke weg jij afgewandeld hebt,
 Kan ik mij niet weerhouden om in tranen uit te barsten.
 Wanneer ik misschien nog een keer opnieuw zou willen trouwen,
 Dan ben ik met mijn jaren al te oud en afgeleefd.
 Nadat ze luidkeels 'Hemel moordenaar' had uitgekreten,
 Zei zij: 'In mijn positie kan ik nu niet voor- of achteruit.
 Maar ook al moet ik naar de Gele Bronnen gaan en sterven,⁴¹
 Toch leef ik niet onder eenzelfde hemel met die katten!
 De moedermuis, die weende zo dat ze bedronken leek;
 Haar ziel vloog heen en ze bevond zich in de schimmenwereld.
 Ze riep: 'Wacht even nog op mij daar in de schimmenwereld
 En zorg dat jij niet al voor mij de Geestenpoort passeert!'

Vertel dat de moedermuis op een waarlijk deerniswekkende wijze weende. Ze overwoog alle opties, maar zag geen mogelijkheid om verder te leven. Ze slaakte een diepe zucht en pleegde zelfmoord door zich te verhangen. Haar ziel was al snel aangekomen bij de Geestenpoort. Daar zag ze dat haar man de muis juist op het punt stond door de poort te gaan, dus ze riep: 'Mijn man!' Toen de oude muis omkeek, zag hij dat het zijn echtgenote was. Ze vielen elkaar in de armen en weenden luid. Daarop vroeg hij haar hoe ze daar gekomen was. De moedermuis antwoordde dat ze zelfmoord had gepleegd. De oude muis zei: 'Ik kon geen overwinning behalen op die oude kat en jij bent ook gestorven. Het beste wat we kunnen doen is om een aanklacht tegen hem in te dienen bij Vorst Yama om wraak te nemen. Daar zullen we zeker winnen.' De moedermuis zei dat hij dat inderdaad moest doen.

Nadat het echtpaar de Geestenpoort was gepasseerd en was aangekomen bij het Bureau voor Snelle Retributie, en de betreffende functionaris had gegroet, knielden ze neer en verklaarden ze dat ze een aanklacht wilden opstellen tegen de oude kat. Nadat ze het hele verhaal hadden verteld van de voorafgegangene gebeurtenissen en alvast tien kwart-ons zilver hadden betaald, stelde de betreffende functionaris een aanklacht op die luidde:

De persoon die deze aanklacht indient, Oude Muis, is een inwoner van het dorp Holletje in het district Voetvandemuur van de prefectuur Aarde; zijn leeftijd is vijftig jaar. Hij beschuldigt de kat van een leven zonder bron van inkomsten en het doden van goede burgers.

Vanaf de schepping der mensheid bekleedde mijn grootvader een plaats onder de 28 maanstations en mijn vader was het hoofd van de twaalf geboortejaarsbeelden. Wij zijn vanouds een plaatselijk gevestigde familie en we zouden het niet wagen samen te spannen met anderen. Wij leven rustig in ons holletje. Overdag houden we de poort gesloten en gaan we niet naar buiten. Gedurende de nacht doen we onze zaken om te overleven. Ons voedsel bestaat uit grove thee en laffe rijst, zonder enige heerlijke spijzen of gekruide soepen. Wij houden ons aan onze stand en gaan in en uit met gebogen hoofd; ons lot duldende wagen wij het niet onze stem te verheffen. Wie had kunnen denken dat die kwade kat wet noch gebod zou erkennen en de baas zou willen spelen! Telkens wanneer hij ons muizen ontwaart, grijpt hij de ene en vangt hij de andere, en als hij een van ons heeft opgevreten, ziet hij alweer uit naar de volgende twee, en zijn enige verdriet is dat hij ons niet met wortel en tak kan uitroeien. De kat leeft in deze wereld zonder enig bron van inkomsten, maar zijn eigenaar voedt hem voor zijn trouwe diensten. Wanneer het warm is, slaapt hij in hoge kamers, en wanneer het koud is, vergezelt hij jonge meisjes. Wanneer ze slapen, worden mannen en vrouwen niet gescheiden, en wanneer ze eten, maken ze geen onderscheid tussen hoog en laag. Wanneer hij ons muizen gevangen heeft, laat hij ons niet onmiddellijk sterven, maar blijft hij met ons spelen voor zijn plezier. Wij doen alsof we buiten westen zijn en hij doet alsof hij een dutje doet. Beetje bij beetje beweegt hij ons tot hij ons met huid en haar verzwelgt. Hij wil onze hele familie van goede burgers doden, en in een klap heeft hij alle leden van ons gezin vermoord.

Vervuld van haat vanwege het geleden onrecht, heb ik geen andere plaats waar ik mijn aanklacht kan indienen dan hier in het hof van Vorst Yama. Moge u het ons aangedane onrecht bliksem-gelijk onderzoeken, goed en kwaad beschouwen en goed en kwaad onderscheiden om uw vonnis te vellen.

Nadat de betreffende functionaris de aanklacht had opgesteld en geheel had voorgelezen, overhandigde hij het document aan Oude Muis, die het snel bij Vorst Yama ging indienen. Nadat die de aanklacht had gelezen, ontstak hij in woede en gaf terstond opdracht aan Gelewielewaalgeest en Gelukkigetijgergeest⁴² om de oude kat op te brengen om in deze zaak te worden verhoord.

Dit tweetal geesten met die order talmden geen moment
 En gingen naar de bovenwereld om te kat te arresteren.
 Nadat ze geestenhoofd en rechter hadden uitgenodigd,⁴³
 Verlieten ze de schimmenwereld met bekwame spoed.
 Maar toen ze in de bovenwereld waren aangekomen,
 Bleek ieder huis en elk gezin zijn eigen kat te hebben.
 Ze hadden geen idee welk beest het aangeklaagde dier was,
 En de twee geesten zaten met hun handen in het haar.
 Maar het stond vast dat deze zaak toch aan het licht zou komen,
 Want de lokale aardgod wist het naadje van de kous,
 En deze plaatselijke functionaris wees de weg:
 Zo arresteerden ze de oude kat en namen ze hem mee.

Vertel dat de kat aankwam in de schimmenwereld. Nadat hij de betrokken ambtenaar van het Bureau voor Snelle Retributie had begroet, vroeg hij hem een tegenaanklacht op te stellen, maar hij had geen geld om hem te kunnen betalen. De betrokken functionaris zei tegen de kat: 'Die oude muis heeft al verklaard dat je een leegloper en parasiet bent, dus wie zou bereid zijn voor jou een verklaring op te stellen?'

Er zat voor de kat dus niets anders op dan om straks bij Vorst Yama alleen een mondelinge verklaring af te leggen. Maar tot zijn geluk ontmoette hij Meester Hu.⁴⁴ Zodra Meester Hu de kat zag, vroeg hij hem waarom hij daar was beland en de kat zei: 'Ik ben aangeklaagd door de rat.' Toen Meester Hu dat hoorde zei hij in grote woede:

'In deze wereld zijn het katten die de ratten vangen
 En nooit beschuldigden de muizen katten van een moord.
 Een zaak als deze is op aarde nimmer waargenomen,
 Onwillekeurig lijkt mijn hart nu wel door vuur verteerd!
 Omdat ik dacht dat op de aarde geen vergelding plaatsvond,
 Kwam ik hier naar het schimmenrijk om daar eens rond te zien,
 En pas toen Yue Fei en zijn zoon echt goed behandeld waren,
 Werd ook de woede in mijn hart geleidelijk bekoeld.
 Vandaag word ik geconfronteerd met 't onrecht van de kat:
 Dit doet mijn woede tot de hoge hemel laaien.
 Als hij jou mag beschuldigen, mag jij je ook verweren:
 Waarom schrijf ik niet jouw verweerschrift voor de schimmenrechter?'

De oude kat zei: 'Ik heb geen zilver bij me voor het opstellen van een verweerschrift. Laat me maar mondeling mijn verhaal vertellen bij Vorst Yama.' Maar de woede van Meester Hu was nog niet geluwd en hij zei: 'Oude Kat, voor wie zie jij me aan? Ik ben die student die Koning Yama vervloekte, omdat hij niet kon accepteren dat [minister] Qin Kuai [generaal] Yue Fei en zijn zoon had gedood. Ik heet Hu Di en ik word aangesproken als Mengdie.' Daarop stelde hij een verweerschrift op voor de kat dat luidde:

De persoon die dit verweerschrift indient, is Kat, een burger die afkomstig is van het Donderslagklooster in de Westelijke Streken maar nu tijdelijk woonachtig is in Kanggouw. Hij is negentig jaar oud. Vanwege een leugenachtige valse beschuldiging die onschuldigen kwaad berokkent.

Vanaf mijn geboorte in de Westelijke Streken bestond mijn leven uit het reciteren van de naam van de Boeddha en het cultiveren van mijn oorspronkelijke natuur, zonder enige begeerte voor wijn of seks, schatten of eer. Maar toen in de Songdynastie de Vijf Ratten in opstand kwamen, moordden onder het gewone volk en het keizerlijke hof in verwarring stortten, ontving de Volmaakte Mens Zhang de opdracht van de Boeddha om mij in een doos te doen, en de Ster van Civiel Bestuur Bao Wenzheng was getuige ten overstaan van de Boeddha dat hij me leende. Toen ik was aangekomen in de Oostelijke Hoofdstad ving ik vier van de Vijf Ratten maar liet er een ontsnappen. Dat was omdat ik even niet oplette en zelf niet voorzichtig was. Daarom werd ik vastgehouden in de Oostelijke Hoofdstad en kon ik niet terugkeren; als straf werd mij opgelegd dat ik altijd bij de ingang van een muizenhol op de loer moest liggen. Vanaf de Songdynastie tot op heden heb ik me voortdurend gewijd aan het vangen van muizen en ratten, maar dat beest moest toch een leugenachtige valse beschuldiging tegen me indienen!

Laat mij maar eens vertellen wat voor ergerlijke dingen die muizen en ratten doen waardoor ze de mensen schade toebrengen! Zij drinken alle olie op in de lampen voor de Boeddha en zij hebben het lef om alle offergaven voor de goden te verslinden. Ze knagen aan je kleren en beschadigen kostbare rollen en boeddhistische soetra's. Ze knagen gaten in oliemanden en stoomkorven. Ze maken geen onderscheid tussen examenopstellen en commerciële kasboeken, het maakt hun niet uit of het gerechtsstukken zijn of documenten – wat ze ook maar vinden vreten ze schoon op! Ze maken de mensen zo kwaad dat die met hun voeten stampen en zich op de borst beuken, en onze eigenaar zijn scheur

opentrekt om ons de huid vol te schelden, zodat ons gezicht rood wordt van schaamte. Wij kunnen niets anders doen dan opletten de wacht te houden en dag en nacht patrouille te lopen. Op klaarlichte dag houden ze zich verborgen in hun holen maar wanneer het avond wordt, veroorzaken ze schade zonder enige remming.

Sire, wanneer u mij nog niet gelooft, kijkt u dan eens naar de gaten in het kleed op uw tafel! Ze knagen aan het gezicht van de doden en willen zelfs de levenden beroven van hun ogen. Als het niet zo was dat wij katten hen eronder hielden, dan zouden ze uitgroeien tot monsters en demonen! Wanneer ze werpen, zijn het er zeven of acht, en dan nog vinden ze dat ze te weinig nageslacht hebben. Op de tiende van de Eerste Maand van dit jaar had die oude muis vanwege de bruiloft van zijn zoon bandieten en rovers in dienst genomen, en later had hij de euvelen moed om ten strijde te trekken. Als wij katten hen niet eronder hielden, zouden de mensen van deze wereld niet in vrede kunnen leven! Ze stelen en roven ten koste van overheid en vorst. Hun miljoenen misdaden rijzen ten hemel en dan toch nog wagen ze zich brave burgers te noemen.

Dit is in alle detail naar waarheid opgesteld. Moge u deze zaak bliksem-gelijk onderzoeken!

Toen Meester Hu was uitgeschreven en het verweerschrift had voorgelezen, was de kat, toen hij het eenmaal had gehoord, uitermate verheugd en betuigde hij herhaaldelijk zijn dank. Met samengeplaatste handpalmen nam hij afscheid en vertrok.

Toen hij aankwam bij het gerechtshuis van Koning Yama en zijn verweerschrift indiende, bleek de container voor bezorgde documenten beheerd te worden door de Marktdag Rat.⁴⁵ Toen die zag hoe in het verweerschrift de daden van muizen en ratten werden beschreven, dacht hij bij zichzelf: 'Alle ratten en muizen van de hele wereld zijn een familie. Als ik dit verweerschrift naar binnen breng, veroorzaakt dat vast problemen. Ik kan dit verweerschrift maar beter hier houden. Maar laat ik hem eerst om de gebruikelijke fooi vragen.' Daarop zei hij tegen de kat: 'Waar blijft mijn gebruikelijke fooi?' Hij bracht de kat daarmee zo in het nauw dat zijn ogen uitpuilden en hij met stomheid was geslagen: nu had hij zo'n mooi verweerschrift maar zonder geld kon hij het niet indienen! Juist op het moment dat hij weer weg wilde gaan, ontmoette hij uitgerend de Staartvuur Tijger,⁴⁶ die hem zei: 'Als alle ratten van de hele wereld een familie zijn, zouden dan de katachtigen van de hele wereld geen familie zijn? Je hoeft niet weg te lopen. Kom maar met mij mee!'

Ze liepen naar binnen en toen ze aankwamen bij de container voor bezorgde documenten, riep de tijger: 'Wie is hier verantwoordelijk voor?' Hij bezorgde Marktdag Rat zo'n schrik dat die in allerijl antwoordde: 'Dat ben ik!' Toen Staartvuur Tijger de zaak van de kat had bepleit, bracht Marktdag Rat het verweerschrift naar binnen. En toen Vorst Yama dit verweerschrift gelezen had, vaardigde hij een order uit dat deze zaak behandeld zou worden in de ochtendzitting van de volgende dag. De toegevoegde rechter gaf de geestagenten de opdracht de aanklager en de aangeklaagde niet toe te staan zich ver te verwijderen zodat ze de volgende dag gezamenlijk ondervraagd en gevonnist konden worden.

De onder- of de bovenwereld: dat maakt echt niets uit,
 Want mens of schim, je moet steeds weer een vette fooi betalen.
 De dag daarop zou Koning Yama 's ochtends zitting houden,
 Zodat de geestagenten snel dit kat en muis berichtten.
 Ze zeiden eerst de oude muis dat hij werd ondervraagd,
 Vertelden toen de oude kat dat hij niet weg mocht lopen;
 Ze vroegen ook de Zwarte Vorst⁴⁷ te komen als getuige,
 Maar vroegen niet de Ster van het Civiel Bestuur uit Kaifeng.
 Beide partijen moesten samen straks aanwezig zijn;
 Wie zo bevolen niet verscheen beging een ernstig misdrijf:
 De Gelewielewaalschim zou de stukken komen brengen
 En zijn collega zou je daarbij in de boeien komen slaan!
 Dus voor het ochtendkrieken was al iedereen verschenen:
 Bij het gerechtsgebouw was het een drukte van belang.

Vertel dat Vorst Yama zitting nam in de rechtszaal en de toegevoegde rechter zei hem het dossier aan te reiken. Toen hij dat vanaf het begin had doorgelezen, zei hij de oude kat naar boven te komen⁴⁸ en vroeg: 'Waarom heeft de oude muis deze aanklacht ingediend? Vertel jouw kant van het verhaal in alle detail!'

De oude kat besteeg de zaal en boog zijn hoofd ter aarde,
 En 'Sire,' riep hij, 'wees zo goed om mij uw oor te lenen.
 Ik, Oude Kat, had van mijn leven nooit bedrijf of ambacht,
 Ik ben geen burger die hier al van oudsher is gevestigd.
 Ik woonde in de Westerstreken, in de Donderslag,

Waar ik de soetra's reciteerde en mij vervolmaakte.
 Mijn leven lang heb ik nog nooit naar drank of seks getaald,
 En geld en eer hebben ook nooit mijn hart kunnen bekoren.
 Maar toen de wijze Zoon des Hemels van de Song regeerde,
 Veroorzaakten Vijf Ratten grote rampspoed in de Hoofdstad.
 Ten hove wist geen mens meer wie de ware keizer was;
 In de provincie werd het volk geplaagd en geschoffeerd.
 Demonentropen en hun officieren, zonder tal,
 Belegerden de Oostelijke Hoofdstad, laag op laag.
 Ze deden zich als keizer voor: er was geen onderscheid,
 En in hun transformaties imiteerden zij Heer Bao.
 Ze doodden zelfs de ster der letterkunde Su Zixiang;
 Van woede stierf toen Meester Guan, zo recht en zo onkreukbaar.
 Ze schiepen grote chaos in het Su-familie dorp:
 Een handvol uitgestrooide bonen toonde zich als troepen.⁴⁹
 Cavalerie, infanterie: in massa's zonder tal,
 En bovendien veroorzaakten ze ook nog storm en regen.
 Het voorjaarsgraan werd ruw vertrap: een bron van grote angst;
 Geschonden werden alle normen: ieder was bevreesd.
 Gescheiden werden man en vrouw, zo ver uiteengedreven;
 Gevaar verhinderde dat zoon en vader samenkwamen.
 Ze doodden de regeringstroepen en hun officieren,
 En talloze gewone mensen werden ook vermoord.
 De ambtenaren aan het hof waren ten einde raad
 En lieten de Volmaakte Mens uit Jiangnan overkomen.⁵⁰
 Toen die hen observeerde met zijn goddelijke oog
 Kon hij de ware aard van deze monsters niet herkennen.
 De middelen van deze monsters waren ontzagwekkend,
 Maar niemand wist wat dan hun oorsprong wel zou mogen zijn.
 Het scherpe zwaard dat monsters klieft vermocht niet hen te krenken,
 De spiegel die de monsters toont vertoonde niet hun wezen.
 Het koord dat alle monsters boeit had hier geen enkel nut
 Tot woede van de Ster van het Civiel Bestuur Heer Bao.
 Tezamen met de Hemelmeester bad hij tot de Boeddha:
 In allerijl begaven zij zich samen naar de Donderslag.
 Toen deze twee de Boeddha groetten en om hulp verzochten,

Begreep de Boeddha in zijn hart volledig hun verlangen
 En schonk hij hun een roodgelakte kist waarmee ze snel
 De monsters in de Oostelijke Hoofdstad konden vangen.
 Want in die kist bevond zich niemand minder dan
 Het beest dat heet de Grote Kat – dat is mijn oudste broer.
 Op weg naar huis begon het tweetal met elkaar te praten,
 Ze waren bang dat onze Boeddha hen wellicht bedroog.
 ‘Die monsters ginds in het paleis zijn vreselijk kwaadaardig,
 Wat zou zo’n kleine doos als hier wel tegen hen vermogen?’
 En halverwege hebben zij de doos dan toch geopend;
 Ze lieten Grote Kat zo vrij. Die vluchtte naar de heuvels,
 Maar omdat hij niet naar het westen weer terug kon keren,
 Moeten wij mensen in de wereld daar nog onder lijden.
 Om deze reden wordt de wereld nu geplaagd door tijgers
 Want ze verslinden mensen en ze doden vaak het vee.
 Omdat de mensen al te vaak onder de tijgers lijden,
 Had de Volmaakte Mens berouw en hij vermeed de Hoofdstad.
 Die monsterduivels waren in hun diepste wezen ratten.
 Heer Bao was zo beschaamd dat hij de Vorst van Song ontliep.
 De Boeddha nam hun kwalijk dat zij door onachtzaamheid
 De mensheid deze niet geringe plaag hadden bezorgd.
 Daarop schonk hij hun nog een keer een roodgelakte doos,
 Het dier dat zich daarin bevond, was niemand anders dan ikzelf.
 De Boeddha drukte ook de Hemelmeester op het hart
 Om deze doos in eigen armen naar Kaifeng te brengen.
 Hij richtte ook het woord tot Bao Wenzheng en zei tot hem
 Dat hij mij na de dood der monsters weer terug moest brengen.
 Heer Bao heeft toen beloofd om mij daarna terug te brengen,
 En ook de Hemelmeester heeft zich daartoe toen verbonden.
 Onthaald in het paleis om daar die monsters uit te roeien,
 Heb ik daar bij het maal de situatie klaar doorschouwd.
 Zodra dat vijftal ratten aan de dis was neergezeten
 En mij daar zagen, werden ze beroofd van hun verstand.
 Ik greep de oudste met mijn bek, en had zo een gedood;
 Mijn klauwen voor hadden de nummers twee en drie gegrepen,
 Mijn achterpoten stonden op de nummers vier en vijf,

En zo had ik dit vijftal ratten uit de weg geruimd!
 Omdat ik onoplettend was en een moment verslapte,
 Ontsnapte toch nog weer een rat door in een hol te vluchten.
 En omdat ik die ene rat had laten vluchten, was
 Daarna geen mens bereid om mij terug te laten gaan.
 De Hemelmeester vroeg daarop de Boeddha weer om hulp;
 De Boeddha droeg mij daarom op het hol goed te bewaken:
 Als ik die vuile rat gevangen had mocht ik naar huis
 En tot die tijd moest ik maar in de Oosterhoofdstad blijven.
 Wie had gedacht dat deze rat al zwanger wezen kon
 En dat dat knaagdier in haar hol zich toch weer voort zou planten?
 Al had ze daarmee ook geen hemels voorschrift overtreden,
 Toch ze zijn wel een overlast door diefstal en door schade.
 Ze ondermijnen wal en muur tot schade van de huizen;
 Ze stelen graan en stelen stof, ze vreten 's mensen rijst.
 Ze knagen gaten in je kleren, in je muts en laarzen,
 En knagen ook de boeken van de heiligen aan stukken.
 Het deert hen niet of het urgente documenten zijn;
 Ze drinken zelfs de olie in de lampen voor de Boeddha.
 Ze eten vrijuit van de offergaven voor de goden:
 De misdaad van die heiligschennis is beslist onduldbaar!
 En uit de graanschuur stelen ze behalve rijst ook bonen;
 Ze tarten zo de overheid – een niet geringe misdaad!
 Het vele kwaad dat zij bedrijven laat zich niet beschrijven,
 En zij verhinderen ons katten weer naar huis te gaan.
 Het is de schuld van muis en rat dat ik niet vroom kan leven
 En dat ik nooit zal slagen om nirwana te bereiken.
 Omdat wij nu eenmaal door deze vete zijn verbonden,
 Kan ik niet accepteren dat er weer een zoon zou trouwen.
 Ik staar naar 't West'lijk Paradijs, maar mag het niet ontwaren,
 Mijn hoop is om terug te gaan, maar nooit zal dat me lukken.
 Wat ik vertel berust op feiten en ik heb getuigen;
 Zijn valse aanklacht is verzonnen, een doortrapte leugen!
 Maar mijn verklaring is van woord tot woord de volle waarheid,
 Ik smeed u, Koning Yama, deze zaak te willen onderzoeken.'

Vertel dat, toen Vorst Yama het relaas van de oude kat had aangehoord en zijn verweerschrift had gelezen, de zaak hem geheel helder was. Hij zei tegen de kat terug te treden, en zei nu de oude muis de hal te betreden. ‘Wat heb je hiertegen in te brengen?’ De oude muis antwoordde:

‘Die oude kat is niet een ingezetene van hier:
 Hij is een burger van de verre Westelijke Streken
 En leeft hier als een vreemdeling in onze Oosterhoofdstad –
 We lieten hem hier wonen als een tijdelijke gast.
 We hebben nooit een twist gehad om welke zaak dan ook,
 Dus ik heb geen idee vanwaar die vijandschap mag komen.
 Zodra ik hem maar zie, maak ik me schielijk uit de voeten,
 Maar het is hij die erop staat om ons te achtervolgen.
 Ofschoon ik hem dat kwalijk neem, het valt nog te verdragen,
 Maar met geweld speelt hij de baas, gespeend van een geweten.
 Wanneer mijn broers of zoons naar buiten gaan, zal ik hun steeds
 Nadrukkelijk vertellen om die kat toch te vermijden.
 En als ze soms bij tijd en wijle niet kunnen ontsnappen,
 Dan worden ze, en oud en jong, gelijkelijk verslonden.
 De weg naar water en naar vuur⁵¹ is voor ons afgesneden
 Want ieder doet de deur op slot, te bang om uit te gaan!’
 De oude muis was bij die woorden zo ontroerd van binnen,
 Dat uit zijn ogen tranen stroomden als een woeste stortbui.
 ‘Wat hij me verder aangedaan heeft, kan ik nog vergeven,
 Maar ieder die de bruid ging halen hebben ze vermoord!
 Ik smEEK u, Koning Yama, om mij recht te doen geworden,
 U ziet toch ook mijn groot verdriet – of mag het zo niet heten?’

Vertel dat, toen Vorst Yama het relaas van de oude muis had aangehoord, hij woedend met zijn hamer op de tafel sloeg en sprak: ‘Nadat de Vijf Ratten tijdens de Songdynastie in opstand waren gekomen, ben jij als enige gespaard. Je had naar verre streken moeten vluchten om je daar schuil te houden. Je had onder geen beding hier in de Oostelijke Hoofdstad mogen blijven om hier te wonen. Je had je natuurlijk aan de wet moeten houden om je vroegere vergrijpen te delgen, maar je had de vermetelheid om een bruid in huis te halen om weer nageslacht te krijgen met het oogmerk de mensen van deze wereld schade te berokkenen. Wat een afschuwelijk gedrag! Ga weer naar beneden en wacht het vonnis af.’

Hij droeg daarop de toegevoegde rechter op een vel papier voor hem uit te spreiden, nam zijn penseel ter hand en schreef het volgende vonnis:

Vanaf zijn geboorte bezorgt de oude muis de mensheid schade, en toch had hij de vermetelheid om een leugenachtige valse aanklacht in te dienen. Maar zijn onverstand in overweging nemend zullen we mild oordelen en niet tot op de bodem gaan. Toch zullen we de gesneuvelden verjagen naar gene zijde van de Schaduwbergen.⁵² Zij die nog in leven zijn na hun nederlaag, worden verbannen naar de voet van de muur op het westen. Bovendien dragen we de kat op dat hij niet zelfvoldaan mag zijn. We dragen hem op elke dag te patrouilleren en de nodige arrestaties te verrichten. Elk dient zich te houden aan dit vonnis. Het dossier wordt bewaard.

De oude muis dacht bij zichzelf:

‘Pas na mijn dood besef ik nu dat ik een fout beging:
Ik had geen aanklacht mogen schrijven tegen deze kat!’

Bovendien voegde [Koning Yama] het volgende commentaar toe:

Als jij geen bruid in huis wou halen, leed je ook geen schade;
Omdat jijzelf een fout beging, is alles eigen schuld.
Die aanklacht in de onderwereld kostte je je leven –
Die valse aanklacht van de kat, gespeend van elk geweten!

Gezeten in zijn zaal wijst Koning Yama billijk vonnis,
Dus houd je aan je stand en lot en doe geen dwaze dingen!

NOTEN

1 Voor een voorlopig overzicht, zie: Wilt L. Idema, 'Animals in Court', in: *Études chinoises*, 34-2 (2015), p. 245-289. Uit de negende en tiende eeuw kennen we ook twee bewerkingen van de rechtszaak van de zwaluw tegen de mus. Voor Nederlandse vertalingen, zie: Anoniem, 'Dicht van de zwaluw', in: W.L. Idema, *Spiegel van de klassieke Chinese poëzie van het Boek der Oden tot de Qing dynastie*, Amsterdam, Meulenhoff, 1991, p. 345-356; 'Het dicht van de zwaluw met De namen van de honderd vogels,' in: W.L. Idema, *Chinese verhalen uit Dunhuang*, Amsterdam, Atlas, 2006, p. 153-165. De rechtszaak van de zwaluw tegen de mus dient in het hof van de phoenix, de koning der vogels.

2 Voor een volledige vertaling van deze tekst, zie: Wilt L. Idema, 'Animals in Court', p. 265-270.

3 Twee verschillende balladen werden reeds vertaald in de negentiende eeuw. Zie: George Carter Stent, 'The Rat and the Cat in Hades', in zijn *Entombed Alive and Other Songs, Ballads, Etc., Form the Chinese*, Londen, William H. Allen and Co. 1878, p. 115-135; Archibald Little, *The Rat's Complaint*, Tokyo, Hasegawa, 1891. Wilt. L. Idema, 'The Precious Scroll of the Mouse,' in zijn *The Immortal Maiden Equal to Heaven and Other Precious Scrolls from Western Gansu*, Amherst NY, Cambria Press, 2015, p. 355-396 biedt een vertaling van een prosimetrische bewerking.

4 Franz Xaver Peintiger, 'Das Bild der Ratte im alten China', in: *Monumenta serica*, 49 (2001), p. 391-443. Muizen en ratten werden soms vereerd vanwege hun opvallende vruchtbaarheid. De muis/rat was ook het eerste dier in de serie van twaalf geboortejaarsdieren ('de Chinese dierenriem') en de benaming voor een van de 28 maanstations.

5 De viering van de muizenbruiloft in recente tijden gaat ongetwijfeld terug op een oude uitdrijvingsceremonie.

6 Zie: Wilt L. Idema, 'A Tale without Shape or Shadow: The Wedding, the War, and the Court Case of the Cat and the Mouse in Chinese Traditional Popular Literature', nog te verschijnen.

7 T.H. Barrett, *The Religious Affiliation of the Chinese Cat: An Essay towards an Anthropozoological Approach to Comparative Religion*, Londen, School of Oriental and African Studies, 1998 (The Louis Jordan Occasional Papers in Comparative Religion 2). Zie ook Shing Müller, 'Über die mao-Katze im alten China', in: Roderich Ptak, red., *Tiere im alten China: Studien zur Kulturgeschichte*, Wiesbaden, Harrasowitz Verlag, 2009, p. 49-76.

8 André Lévy, 'Le motif de Amphitryon en Chine: Les cinq rats jouent de mauvais tours à la capitale orientale', in zijn *Études sur le conte et le roman chinois*, Parijs, École Française d'Extrême Orient, 1971, p. 115-146. Dit artikel bevat ook een vertaling van een bewerking van dit verhaal uit de late zestiende eeuw. Voor vertalingen van enkele latere versies, zie: George Hayden, 'The Jade-Faced Cat', in: Y.W. Ma en Joseph S.M. Lau, red., *Traditional Chinese Stories: Themes and Variations*, New York, Columbia University Press, 1978, p. 456-462; Anoniem, 'The Song of the Five Rats Wreaking Havoc in the Song Palace,' vertaling door Wilt L. Idema, *Taiwan Literature: English Translation Series*, 31-32 (2013), p. 117-140. Voor

een overzicht van de ontwikkeling van de legende van Rechter Bao, zie: Wilt L. Idema, *Judge Bao and the Rule of Law: Eight Ballad Stories from the Period 1250-1450*, Singapore, World Scientific, 2010.

9 Stephen F. Teiser, *The Scripture of the Ten Kings and the Making of Purgatory in Medieval Chinese Buddhism*, Honolulu, University of Hawai Press, 1994.

10 Vooral de klacht van de ploegos was een populair onderwerp in de latere literatuur. Zie bijvoorbeeld Yao Shouzhong, 'De klacht van de buffel', in: W.L. Idema, *Spiegel van de klassieke Chinese poëzie van het Boek der Oden tot de Qing dynastie*, Amsterdam, Meulenhoff, 1991, p. 586-590.

11 Een moderne gedrukte uitgave van *Een verhaal zonder vorm of schaduw* (Zhong Shengyang, 'Wuying zhuan (Laoshu gao limao)', *Shanxi minjian wenxue*, 61 [1991, no. 1], p. 26-30) is gebaseerd op de herinnering aan de lectuur van een manuscript dat oorspronkelijk in het bezit was van de vader van de uitgever en verloren gegaan is tijdens de Culturele Revolutie; een andere moderne uitgave (Hao Wanhui, red., 'Laoshu gao limao', *Minjian wenxue*, 1989 no. 1, p. 3-7) is hoogstwaarschijnlijk gebaseerd op een mondelijke vertolking van het verhaal. Deze laatste versie biedt een uitvoeriger beschrijving van de voorbereidselen van het huwelijksfeest nadat de bruidshalers zijn vertrokken, en van de veldslag tussen de knaagdieren en de katten die beslist wordt door de tussenkomst van de waakhond ten behoeve van de katten. Deze laatste tekst gaat ook uitvoerig in op de vernielingen die de muis aanricht in de rechtszaal van Koning Yama en de laatste doen besluiten de aanklacht van de muis te verwerpen.

12 Het Donkerzwerk Gerechtshof is het paleis van koning Yama, de heerser over de onderwereld, die over het lot van alle zielen beslist. Hij vonnist hen op basis van de goede en slechte daden die zij bij leven hebben gedaan.

13 Evenals in Europa tot het begin van de negentiende eeuw werd in het traditionele China geen systematisch onderscheid tussen muizen en ratten gemaakt.

14 Oude Muis citeert hier de filosoof Mencius (vierde eeuw voor Christus). Het welzijn van een familie hing af van de voortzetting van de voorouderoffers.

15 Andere versies van het *Verhaal zonder vorm of schaduw* vermelden dat de familie van de bruid woonachtig is in Aardenpotstad.

16 Voorafgaand aan het huwelijk worden de verlovingsgiften van de familie van de bruidegom in een optocht naar het huis van de bruid gebracht. Op de dag van het huwelijk komt de bruidegom (of zijn vertegenwoordiger) met groot gezelschap de bruid halen in haar ouderlijk huis, waarna zij in een lange optocht in een draagstoel naar het huis van de bruidegom wordt vervoerd, tezamen met haar bruidsschat bestaande uit kleding, juwelen en meubelen.

17 Jiang Taigong was de wijze adviseur van Konging Wu, de stichter van de Zhoudynastie (1045-256 voor Christus).

18 Perzikbloesem (Taohuanü) is een jong meisje dat in een wijdverspreide legende de woe- de wekt van heer Zhou (Zhougong), een onfeilbare wichelaar, door het leven te redden van een man aan wie heer Zhou een zekere dood had voorspeld. Heer Zhou stelt daarop verschil-

lende pogingen in het werk om haar van het leven te beroven, maar zij slaagt erin om zijn magie steeds te overtreffen.

19 Zhang Liang (gestorven 185 voor Christus) was de adviseur van Liu Bang (gestorven 195 voor Christus), de stichter van de Handynastie (206 voor Christus tot 220 na Christus).

20 Zhuge Liang (181-234) was de adviseur van Liu Bei (161-223), de stichter van de Shu-Handynastie, een van de Drie Koninkrijken van de derde eeuw.

21 Heer Geel is de gele marter. De algemene benaming voor muis (*shu*) omvat behalve een grote verscheidenheid van knaagdieren, ook de nodige kleine roofdieren die in holen leven zoals wezels en marters. Het woord 'geel' (*huang*) heeft in het Chinees dezelfde uitspraak als het woord 'keizerlijk' (*huang*), zodat de gele marter zich later in de tekst zal kenschetsen als 'een gouden tak, een jaden blad,' een standaardterm voor leden van de keizerlijke familie.

22 Draagstoelen voor de bruid en voor haar chaperone.

23 In het traditionele China werd de dag verdeeld in twaalf uren. Het uur *xu* verwijst naar de tijd van zeven tot negen uur 's avonds.

24 De Chinese mijl meet ruim zeshonderd meter en is dus ruwweg een derde van een Engelse mijl.

25 Een van de belangrijkste onderdelen van het huis in Noord-China is de *kang*. De *kang* is een betegeld verhoog, waaronder de rook van de oven wordt doorgeleid. De *kang* is daarom de warmste plek van het huis. In de bitterkoude winters van Noord-China slaapt de hele familie samen op de *kang*. Vanzelfsprekend is het ook de favoriete plek in huis van de kat.

26 Aan de voorouders was geofferd om hen op de hoogte stellen van het voorgenomen huwelijk en om hun bescherming af te smeken voor de bruiloft.

27 Deze regel moet waarschijnlijk gelezen worden als commentaar.

28 Deze regel is in het manuscript als commentaar naast de hoofdtekst geschreven.

29 Het snorren van katten wordt traditioneel vergeleken met het reciteren van hun soetra's (preken van de Boeddha) door boeddhistische monniken.

30 Een acht-onsterfelijken tafel is een achzijdige tafel die plaats biedt aan acht gasten.

31 Zither-tafels zijn lange rechthoekige tafels.

32 Spitsnuit wordt in het algemeen beschreven als de oudste zoon van de oude muis, maar op sommige plaatsen in de tekst schijnt hij eerder een vertrouwde knecht te zijn.

33 De betekenis van de uitdrukking 'zeven-mijlen orderlinten' is mij onduidelijk.

34 De Drieste Prins is Li Zicheng (gestorven in 1645?), de leider van een opstandige beweging die in 1644 de Mingdynastie (1368-1644) ten val bracht door de hoofdstad Peking (Beijing) te veroveren. Li Zicheng en zijn troepen werden weer spoedig uit Peking verdreven door de Mantsjoes die daarop de Qingdynastie (1644-1911) uitriepen en vervolgens heel China veroverden.

35 Tijdens de latere eeuwen van de Zhou-dynastie hadden de koningen veel van hun politieke macht verloren. Van tijd tot tijd werd de macht de facto overgenomen door een van hun leenheren. Vijf van deze machtige leenheren staan bekend als de ‘hegemonen’ (*ba*). De eerste twee hegemonen waren Hertog Huan van Qi (regeerde van 681-643 voor Christus) en Hertog Wen van Jin (regeerde van 636-628 voor Christus). De eerste van hen toonde meer respect voor de heersende koning van Zhou dan de tweede. De oude muis citeert hier de vergelijking tussen de beide hegemonen door Confucius in de *Gesprekken* XIV, 15.

36 Metaal, hout, water, vuur en aarde zijn de Vijf Elementen die elkaar wederzijds voortbrengen en vernietigen.

37 De slagorde is opgesteld naar het model van sterrenbeelden aan de hemel.

38 De bronzen gezichtsbeschermers die soms door officieren werden gedragen, hadden vaak de vorm van afschrikwekkende beestenkoppen.

39 De zon.

40 Het Lampionnenfeest wordt gevierd in de nacht van de vijftiende van de Eerste Maand, de eerste nacht van het jaar met volle maan.

41 De Gele Bronnen zijn de wereld der doden.

42 Wanneer iemand overlijdt, wordt zijn ziel naar de onderwereld gebracht door twee onderwereldfunctionarissen die gewoonlijk beiden worden aangeduid als ‘Onbestendigheid’ (Wuchang). Een van hen is lang en gekleed in het wit, de ander is klein en dik en gekleed in het zwart. Ik heb de twee hiergenoemde onderwereldfunctionarissen niet nader kunnen traceren. Misschien moet ‘Gelewielewaalgeest’ vertaald worden als ‘Bruinevalkgeest.’ Valk en tijger vormen ongetwijfeld een beter paar dan wielewaal en tijger, wanneer zondige dieren opgebracht moeten worden.

43 Wanneer agenten van het gerecht in het traditionele China werd opgedragen een aangeklaagde persoon te arresteren en op te brengen, was dat voor hen een zeldzame gelegenheid om hun inkomsten aan te vullen door de betrokkene af te persen. Vanzelfsprekend moesten ze dus in zo’n geval hun superieuren bedanken voor deze buitenkans door hen uit te nodigen voor een maaltijd.

44 De wijdverbreide familienaam Hu heeft dezelfde uitspraak als het Chinese woord voor ‘vos’ (*hu*). Meester Hu blijkt echter verderop Hu Di te zijn, bekend om zijn grote rechtvaardigheidsgevoel. In 1126 werd het grondgebied van de Songdynastie (960-1278) binnengevallen door de Jurchen, die al spoedig het noordelijke gedeelte van China veroverden tot aan de Huai rivier. Een van de Songprinsen had de troon bestegen in het zuiden en organiseerde vandaar het verzet. Toen zijn eerste minister Qin Kuai (1090-1155) na een aantal jaren van voortdurende oorlog op een vrede aanstuurde, werden de commandanten te velde naar de hoofdstad ontboden. Een van hen, Yue Fei (1103-1142), overleed spoedig daarop (met zijn zoon) in de gevangenis, volgens velen vermoord in opdracht van Qin Kuai. De latere legende wilde dat Yue Fei op het punt had gestaan Noord-China te heroveren toen hij werd teruggeroepen, en dat Qin Kuai had gehandeld in opdracht van de Jurchen. In een verhaal dat is opgenomen in een bundel uit de vijftiende eeuw beschuldigt Hu Di de opperrechter van de

onderwereld Koning Yama van partijdigheid omdat de heldhaftige patriot Yue Fei al zo jong moest sterven en de verrader Qin Kuai lang in luxe mocht leven. Hu Di wordt daarop door Koning Yama naar de onderwereld ontboden, waar hij getuige is van de eeuwige bestraffing van Qin Kuai en de apotheose van Yue Fei.

45 Marktdag Rat is een van de 28 goden van de maanstations.

46 Ook Staartvuur Tijger is een van de 28 goden van de maanstations.

47 Het is onduidelijk wie hier bedoeld wordt met 'Zwarte Vorst'. Bovendien wordt er later geen enkele getuige gehoord.

48 Belangrijke gebouwen zoals de hal van het gerechtsgebouw waren gebouwd op een terras.

49 Su Zixiang en Meester Guan komen niet voor in andere mij bekende versies van het verhaal van de vijf ratten. Het laten veranderen van bonen in schijngestalten van soldaten behoort tot het vaste repertoire van magiërs in China.

50 De Volmaakte Mens (ook wel bekend als de Hemelmeester) verwijst hier naar het hoofd van de Zhengyi-sekte van Daoïstische priesters, die resideerde op de Draak-en-Tijger-Berg (Longhushan) in Jiangxi. Deze positie werd erfelijk bekleed door leden van de Zhangfamilie. Deze hoge priesterlijke functionaris wordt in de oudere sinologische literatuur ook wel aangeduid als de 'Daoïstische paus.'

51 In steden haalden arme mensen hun water en vuur bij speciale winkels.

52 Het diepste gedeelte van de onderwereld.